

דגם תשובות לשאלון בתנ"ך לבתי הספר דתיים

מס' 002381, קיץ תשע"ט

חלק א – בראשית

בחלק זה על הנבחן לענות על שלוש מן השאלות 1-5.

1. פרק ד'

- א. (1)** אבן עזרא – הבל הביא מן המשובח שבצאנו (בכורות צאנו), וקין ככל הנראה לא הביא מן המשובח.
ספורנו – קין לא היה רצוי לה', ומנחתו לא הייתה ראויה להתקבל.
הערה למעריך: כל הסבר על פי פרשן יתקבל.
(2) מי יתחתן עם חוה/התאומה של הבל אין מיקום בית המקדש אין חלוקת הרכוש בארץ אין לא ידוע על מה רבו, אך קין פתח במריבה כדי שתהיה לו סיבה להרוג את הבל.
ב. (1) הקושי הוא, מדוע ה' שואל את קין היכן הבל נמצא, והרי ה' יודע זאת.
(2) רש"י מיישב שה' לא רצה להאשים מייד את קין במות הבל, ולכן נתן לקין הזדמנות להודות בחטאו.
ג. ללמד את קין ואת זרעו אחריו שאפשר לעשות תשובה.

2. פרק י"ז

- א. (1)** שתיים מן התשובות האלה: יש למול את הזכרים (בלבד), מילה בגיל שמונה ימים, יש למול גם עבדים, מי שלא נימול עונשו כרת, חובת המילה היא לדורות.
(2) אברהם מל את בני ביתו ביום לעיני כול ולא בסתר, כדי שלא יהיה מי שיטען שהוא היה יכול למנוע מאברהם לקיים את צו ה', אין כדי להראות שהוא לא מפחד לקיים את צו ה'.
ב. (1) השם מעיד על הרחבת השליטה של שרה על האחרים בסביבתה.
(2) שני השמות מלמדים ששרה ואברהם אחראים על עמים אחרים/לסביבה שלהם.
ג. התפקיד שה' מטיל על אברהם הוא להכיר את ה' לגויים. בגלל הייעוד הזה ה' מכנה את אברהם אביהם של הגויים.

3. פרק כ"ה ופרק כ"ז

- א. (1)** עֲשׂו טוען שיתכן שימות קודם ליצחק ולכן אין לו צורך בבכורה שמקנה זכויות בירושה.
[לקבל גם: רש"י – אינו מעוניין בעבודת המקדש שתלויה בבכורה].
(2) עֲשׂו מזלזל בבכורה. "ויבז עשו את הבכורה".
ב. (1) רמב"ן – יצחק תכנן לברך את עֲשׂו בברכת אברהם, מכיוון שהוא הבכור וראוי לירש (ועֲשׂו לא היה רשע בעיני יצחק).
רד"ק – יצחק ידע שעֲשׂו אינו אדם הגון, ולכן תכנן לברך אותו בברכה של טוב חומרי בלבד.
רש"י הירש – יצחק תכנן שיעקב ועֲשׂו יתחלקו בברכות, יעקב יתברך ברוח ועֲשׂו יתברך בחומר, ובכך יתרום מכישוריו לבניין האומה.
(2) רמב"ן – רבקה ידעה בנבואה שברכת אברהם מיועדת ליעקב, או שרבקה ידעה שיעקב צדיק וראוי לברכה.
רד"ק – רבקה התנגדה משום שלא ידעה על תוכניתו של יצחק וחשבה שהוא מיעד את ברכת אברהם לעֲשׂו.
רש"י הירש – רבקה חשבה שלא ראוי לתת לעֲשׂו את ברכת אברהם בחומר.
ג. יצחק עונה לעֲשׂו שאין טעם שיברך אותו, משום שהברכה ליעקב מעניקה לו את הזכות ליהנות מכל מה שיזכה בו עֲשׂו.

4. פרק ל"ח

- א. (1) האחים סילקו את יהודה מלהיות המנהיג שלהם כי, לטענתם, לו היה יהודה אומר להם להציל את יוסף, הם היו מקשיבים לו כשם שהקשיבו לעצתו למכור את יוסף.
 (2) יהודה לא רצה לראות בצערו של אביו.
 ב. (1) עדיף לאדם להמית את עצמו ולא לבייש את חברו ברבים.
 (2) תמר רמזה ליהודה שהיא הרה ממנו, אך לא אמרה זאת במפורש כדי לא להלבין את פניו ברבים.
 ג. תמר עמדה בהתחייבות שלה ליהודה להמתין לשלה שיגדל ולא להינשא לאחר, ואילו יהודה לא עמד בהתחייבות שלו לתמר להשיא אותה לשלה לכשיגדל.

5. פרק מ"ה

- א. (1) רמב"ן – יוסף לא רצה שהמצרים ישמעו שאחיו מכרו אותו כדי שהאחים לא יתביישו או כי חשש שהמצרים יתנגדו לבואם של האחים למצרים או למנוע פגיעה במעמדו של יוסף.
 (2) יוסף הבין מנאום יהודה שהאחים חזרו בתשובה שלמה על מכירתו, ועל כן התגלה להם.
לקבל גם: נאום יהודה נגע מאד לליבו של יוסף, אז: יוסף הבין מדברי יהודה שאביו ואחיו חושבים שהוא מת.
 ב. (1) יוסף אמר לאחים שאומנם הם מכרו אותו לעבד כדי לפגוע בו, אבל הגעתו למצרים היא חלק מהתוכנית של ה' לעזור לבני יעקב להתמודד עם הרעב.
 (2) ה' הבטיח לאברהם שזרעו יהיה גר בארץ זרה, והבטחה זו מתממשת בדברי יוסף לאחיו.
 ג. יוסף מזכיר את בנימין כדי להשוות בין האחים לביןו, כשם שהוא לא שונא בליבו את בנימין שלא היה שותף במכירתו לעבד, כך הוא לא שונא בליבו אותם.

חלק ב – מלכים ב, ישעיה

על התלמיד לענות על שתיים מן השאלות 6-8.

6. מלכי אשור

- א. (1) נתן לו תשלום כדי שיאפשר לו להמשיך למלוך.
 (2) הגלו את שניים וחצי השבטים שבעבר הירדן המזרחי. הם הוגלו משום שהם חטאו בעבודה זרה.
 ב. (1) הושע לא העלה לו מנחה, והוא שלח מלאכים אל מלך מצרים.
 (2) מלך אשור אסר את הושע בבית הכלא, כבש את ממלכת ישראל, צר על שומרון, והגלה את ישראל לאשור.
 ג. כמו שעם ישראל לא שמע לה', כך ה' לא ישמע לתפילות עם ישראל בצרתם.

7. ישעיהו, פרק ו'

- א. (1) ישעיהו נבהל מעוצמת המראה, הוא הרגיש שאינו ראוי למראה הנבואי משום שהוא אינו טהור והוא יושב בתוך עם שאינו טהור.
 (2) אחד מן השרפים לוקח גחל מהמזבח ונוגע בו בפיו של ישעיהו. זוהי פעולת ענישה/כפרה/תיקון על חטאי ישעיהו.
 ב. (1) את עם ישראל בגלות.
 (2) כמו שהאלה והאלון יפרחו בחודשי האביב כך גם עם ישראל ישוב מן הגלות.
 ג. העונש: יימנע מהם לעשות תשובה על חטאיהם משום שהרבו לחטוא.

8. ישעיהו, פרק י'

- א. (1) הכינוי הוא "שבט אפי" או "מטה". אשור הוא המקל של כעסו של ה' שבאמצעותו ה' מעניש את עם ישראל.
 (2) משום שאשור התגאה וייחס את ניצחונותיו לעצמו.
 ב. (1) האם הגרזן מתגאה על מי שמשתמש בו?! האם המשור מתגאה על מי שמניף אותו?!
 (2) לאשור שהוא כלי ביד ה' אסור להתגאות.
 ג. שעם ישראל יחזור בתשובה.

9. ביטחון והשתדלות

- א. (1) ישראל ומצרים. הנביא טוען שעם ישראל בוטח במצרים ולא בה'.
 (2) משענת קנה רצוף – האדם שנשען עליה נפצע ממנה.
 ב. (1) כתב ארכיון של מלכי אשור המתאר את ניצחונות סנחריב.
 (2) מתואר שחזקיהו שילם שלושים כיכר זהב, כמו שמסופר במנסרת סנחריב.
 ג. השתדלות – ללכת אל המלך ולבקש להסיר את גזרת השמד של המן, ביטחון – צום ותפילה של כל היהודים לפני שאסתר נכנסת אל המלך.

חלק ג – יונה, תהלים

על התלמיד לענות על אחת מן השאלות 10 - 11.

10. יונה

- א. (1) מדוע יונה נכלל בכתבי הקודש, הרי הוא עוסק בגויים ולא בישראל.
 (2) ללמד מוסר לישראל. אָן: ללמד שה' חומל על בעלי תשובה מכל העמים.
 ב. (1) גודלה של העיר נינוה הוא מהלך של שלושה ימים, יונה הלך בה יום אחד, אפשר ללמוד מכך שיונה ביצע את שליחותו באופן מינימלי, ולא היה מעוניין בהצלחת השליחות.
 (2) יונה כעס על שה' ריחם על אנשי נינוה, ומכאן שהוא לא היה מעוניין בהצלחת שליחותו.

11. תהלים, קכ"א

- א. (1) רש"י – משום שהלויים אמרו אותם על המדרגות (המעלות) שבבית המקדש.
 (2) בין מנחה של שבת לערבית של מוצ"ש, בתפילת ערבית של חול לפני "עלינו לשבח", בקידוש לבנה, בתפילת רשות על חולה או צרה.
 ב. (1) ה' הוא המגן על יד ימין שלך, ובכך הוא מאפשר לך לפעול.
 (2) המילה היא הפועל ש-מ-ר החוזרת במזמור שש פעמים, והיא מבטאת את הצורך והאמונה של המשורר בשמירה מאת ה'.